

стерства фінансів України від 20.10.99 р. № 246: // [Електронний ресурс]- Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z 0751-99>

3. Положение по бухгалтерскому учету малоценных и быстроизнашивающихся предметов: приложение к письму Министерства финансов СССР от 18.10.79 г. №166:// [Електронний ресурс]- Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0166400-79>
4. Інструкція про застосування плану рахунків обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291 (зі змінами) // [Електронний ресурс]- Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0893-99>

***Annotation.** The article examines the methodology and organization of low value and rapidly wearing assets accounting, their classification; application of valuation and regulatory in the current conditions and their impact on the control functions performance in the enterprise.*

***Key words:** normative regulation, low value and rapidly wearing assets, classification, valuation, accounting, control.*

УДК 336.012.23

Довгань Л.П., к.е.н., доцент
Національного університету ДПС України, м. Ірпінь

КЛАСИФІКАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА РІЗНИХ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ФОРМ

У статті наведена класифікація фінансової діяльності підприємницьких структур різних організаційно-правових форм, визначена взаємоузгодженість форм і прав власності в підприємницькій діяльності, аналізуються правові проблеми і колізії стосовно регулювання відносин власності.

***Ключові слова:** організаційно-правові форми, форма власності, право власності, державна власність, приватна власність, колективна власність, спільна часткова власність, спільна сумісна власність.*

Постановка проблеми. Механізм ринкової трансформації економіки в Україні об'єктивно зумовив розвиток підприємництва як основної рушійної сили в економічних перетвореннях країни. Як наслідок, в підприємницькому секторі з'явилась ціла низка різних форм організації бізнесу, діяльність яких регулювалась рядом законодавчих актів, частина з яких на сьогодні втратила свою чинність. Прийняття Цивільного кодексу України обумовило появу суттєвих змін в сутності фінансової діяльності окремих організаційно-правових форм підприємництва і, в першу чергу, в їх класифікації. Тому для практики господарювання в ринкових умовах, кваліфікованого управління підприємствами виключно важливим є чітка і повна характеристика організаційно-правових форм ведення бізнесу за певними ознаками, зокрема за організаційною формою ведення бізнесу та формою власності. Проблеми виникають при проведенні класифікації саме за формою власності, оскільки на сьогодні в низці основних законодавчих актів є невирішені протиріччя, які викликають теоретичні суперечки.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Окремі проблеми функціонування форм власності в Україні розкриті в працях Беленцова В.М., Бородюка В.М., Ігоніна В.Г., Красицької Л.В., Осичнюка Є.В., Фролової Г.С. та ін. Проте зміст публікацій знаходиться або в юридичній площині, або розкриває макроекономічні аспекти даної проблеми. Окремі праці не можуть дати відповіді на поставлені питання через суттєві зміни в законодавстві. З огляду на це, актуальними і не вирішеними виявляються завдання дослідження особливостей організації і класифікації підприємницьких структур різних організаційно-правових форм саме в площині їх фінансової діяльності.

Метою дослідження є систематизація і класифікація організаційно-правових форм підприємницьких структур в процесі реалізації фінансової діяльності у відповідності до чинного законодавства.

Виклад основного матеріалу. Для практики господарювання в ринкових умовах, кваліфікованого управління підприємствами виключно важливим є їх чітка і повна класифікація за певними ознаками. Класифікація організаційно-правових форм ведення бізнесу в Україні здійснюється у відповідності з Господарським кодексом за двома напрямками:

1) залежно від форми власності - приватні, колективні, державні, комунальні, підприємства, засновані на змішаній формі власності (на базі об'єднання майна різних форм власності);

2) залежно від організаційної форми ведення бізнесу – юридичні особи, суб'єкти підприємницької діяльності без створення юридичної особи (фізична особа - підприємець), об'єднання підприємств.

При цьому слід розрізняти трактування понять «форма власності» та «право власності». І якщо під формою власності розуміють різні способи приналежності визначених матеріальних цінностей через володіння, розпорядження і користування конкретним суб'єктам економічних відносин, то право власності - це санкціоноване державою законодавче закріплення вольових відносин власності між людьми у правових законах, актах і нормах [6, с.150]. Таким чином, форма власності як поняття лежить в економічній площині, а право власності є юридичною дефініцією.

Разом з тим, узгодження даних категорій в законодавстві України має суттєві невизначеності. В Господарському кодексі визначені підприємницькі структури таких форм власності: *приватна, колективна, державна, комунальна, змішана*, проте названі форми законодавчо не відображені ні в Конституції України, ні в Цивільному кодексі. В Цивільному кодексі, зокрема, ігнорується категорія «форма власності» і підміняється поняттям «суб'єкт права власності» (*право приватної, державної, комунальної, спільної власності*), що призводить до необхідності уточнення, доповнення і визначення взаємозв'язку між названими термінами в Господарському і Цивільному кодексах. Особливо це стосується *колективної* форми власності, оскільки відповідного їй права колективної власності не існує, а передбачено *право спільної часткової та спільної сумісної власності*. Причиною цього є те, що сутність колективної власності затверджує концепцію подвійного і навіть потрійного власника, а тому юридично не може з одного боку визнаватись власником майна юридична особа, а з іншого боку - колектив. Розробники Цивільного кодексу відмовилися від поняття «право колективної власності» вважаючи, що колектив становить сукупність осіб, між якими можуть виникнути відносини спільної часткової власності або спільної сумісної власності, але ж ніяк не єдиною ці-

лісність, яка може виявити себе як суб'єкт права власності.

В класифікації організаційно-правових форм ведення бізнесу повинен бути узгоджений взаємозв'язок між формами власності і правами власності. Такий взаємозв'язок наведений на рис.1, але при цьому необхідно зробити окремі узагальнення. Форми колективної власності законодавчо закріплені в Господарському кодексі і підприємства цієї форми власності діють на основі колективної власності засновників. При цьому важливо визначити, як право спільної власності за Цивільним кодексом узгоджується з формою колективної власності і які суб'єкти підприємництва використовують це право в своїй фінансовій діяльності.

Розглядаючи наведений у схемі взаємозв'язок форм і прав власності, постає одне важливе питання, чому господарські товариства ми не відносимо до спільної часткової власності, оскільки спостерігається схожість прав учасників спільної власності з корпоративними правами учасників господарських товариств. Відповідь на це питання міститься в класичних підручниках з цивільного права. Специфіка спільної часткової власності на відміну від власності господарських товариств, яка також передбачає поділ її на вклади (паї, акції), полягає в тому, що, незважаючи на нерівність часток учасників, останні мають рівні права по володінню, користуванню та розпорядженню загальним майном. Разом з тим учасник, наприклад товариства з обмеженою відповідальністю або акціонер мають права залежно від розміру своєї частки у майні товариства (кількості належних їм акцій). Іншою відмінністю є те, що вирішення всіх питань співвласниками повинно бути одностайним, а в господарських

товариствах можливе більшістю голосів і якщо хтось з учасників господарського товариства залишився в меншості, він повинен підкоритися волі більшості. При недосягненні згоди в питанні правочинності співвласників, кожен з учасників часткової власності може звернутися до суду, при цьому суд виходить із розмірності частки в праві [8, с.258].

Висновки. Дослідження зазначених питань дало змогу зробити наступні узагальнення. Класифікація організаційно-правових форм ведення бізнесу в Україні здійснюється у відповідності з Господарським та Цивільним кодексами за двома напрямками; залежно від форми власності та від організаційної форми ведення бізнесу. Жоден із чинних нормативно-правових актів в Україні не визначає вичерпний перелік форм і видів права власності. Крім того, існують певні невідповідності трактувань у Господарському і Цивільному кодексі щодо функціонування колективної форми власності (в останньому така форма власності – відсутня). За Цивільним кодексом суб'єкти колективної власності сьогодні є або суб'єктами приватної власності, або прав на чуже майно. Класифікатор форм власності (ДК 001:2004, чинний від 1.06.2004 року) також не визнає існування в Україні колективної власності. Взаємоузгодженість між формами і правами власності в підприємницькій діяльності не відображена в чинному законодавстві, що призводить до плутанини та неоднозначності в питаннях теорії і практики господарювання.

Список використаних джерел

1. Беленцов В.М. «Золота пропорція» у структурі власності основних засобів – основа економічного розвитку України // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – №2(81).–С 12–15.
2. Бородюк В.М., Фролова Г.С. Форми власності в системі політичних і економічних відносин [Електронний ресурс].– Режим доступу : <http://ir.kney.kiev.ua:8080/bistream/2010/744/1/Borodiyk.pdf>

3. Господарський кодекс України //Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №18, №19–20, №21–22.
4. Ігонін В.Г. Проблемні питання реорганізації колективних підприємств [Електронний ресурс] / В.Г.Ігонін //Наукові записки. Т.64. Юридичні науки. – 2007. – Режим доступу: www.library.ukma.kiev.ua/elib/NZ/NZV64_2007.../12_igonm_vg.pdf.
5. Красицька Л.В. Колективна власність: проблеми цивільно–правового та господарсько–правового регулювання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukr-pravo.at.ua/index/0-297>.
6. Мочерний С.В., Ларіна Я.С., Устенко О.А., Юрій С.І. Економічний енциклопедичний словник: У 2 т. Т.2 / За ред. С.В. Мочерного. – Львів: Світ, 2006. – 568с
7. Осичнюк Е.В. Собственность: прошлое, настоящее, будущее //Актуальні проблеми економіки. –2010. –№1(103). –С 27–45.
8. Цивільне право України. 4.1. Підручник / За ред.проф. Ч.Н.Азімова, доцентів С.Н. Приступи, В.М.Ігнатенка. – Харків: Право, 2000. – 353 с.
9. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=4&reg=435-15>.

***Annotation.** At the article produces grading financial results of business structure different legal form, to determine coordination's form and law of property in the business, analyzes the legal issues and conflicts conceding the regulation of property relations.*

***Key words:** government property, private property, collection property, put tern of ownership, legal form, law of property, joint owner's hip.*

УДК 368

Мамонова Г.В., к.ф.-м.н., доцент
Національного університету ДПС України, м. Ірпінь

ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СУТНОСТІ СТРАХОВИХ РЕЗЕРВІВ

В статті досліджено сутність фінансових ресурсів страховика, зокрема уточнено економічну сутність страхових резервів та запропоновано їх авторське визначення.

***Ключові слова:** страхові резерви, страховий фонд, страхові ресурси.*

Актуальність роботи. Ринкові трансформації економіки України, яка зазнала впливу світової фінансово-економічної кризи, значно підвищують роль страхування. Велике значення для ефективної діяльності страхового ринку відіграють страхові резерви та управління ними. Сучасна ситуація на вітчизняному страховому ринку показала недосконалість процесів формування, використання та розміщення страхових резервів. Отже, вивчення теоретичних та прикладних проблем управління страховими резервами є особливо актуальним на сучасному етапі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Належне місце в дослідженні економічної сутності та функцій страхових резервів займають наукові праці таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як: І.Балабанов, Л.Горбач. Б.Сербиновський, С.Осадець, К.Шелехов, В.Шахов, Т.Федорова та інші. Але, на нашу думку, вивченню економічної сутності страхових резервів приділено недостатньо уваги, так як на сьогодні не існує єдиної думки щодо трактування понять «страхові резерви»